Chapter 9

Bihar Board Class 9th Sanskrit Solutions बिहारस्य सांस्कृतिकं वैभवम्

अभ्यासः (मौखिकः)

1. अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि एकैनैव पदेन वदत-

(क) कलासु प्रमुखम् किम्?
(ख) 'जट-जटिन- इति लोकनृत्यम् कस्मिन् अञ्चले प्रसिद्धम्?
(ग) नाट्य कतमो वेदः कथ्यते ?
(घ) पद्मश्री जगदम्बा देवी कस्यां कलायां प्रसिद्धा?
(ङ) मण्डपाभ्यन्तरे केषां मूर्तय: स्थाप्यन्ते?

उत्तर-(क) संगीतम्
(ग) पंचम:
(ङ) गजानाम् घोटकानाम् च।
(ख) मिथिलायाम्
(घ) चित्रविधायाम्।

अभ्यासः (लिखितः)

1. अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषयापूर्ण वाक्येन लिखत-

(क) किं नाम संगीतम्?
(ख) लास्यं कीदृशं नृत्यम्?
(ग) भोजपुरी अञ्चले कस्य किं नाम च नाटकं प्रसिद्धम्?
(घ) संगीतकलायां प्रसिद्धाः साधका: के आसन्?
(ङ) कस्मिन अवसरे काभिश्च चित्राणि निर्मीयन्ते?

उत्तर-(क) गीतं नृत्यं च वाद्यं च संगीतम् उच्यते।
(ख) लास्यं माधुर्यभाव सूचकं नृत्यं भवति।
(ग) भोजपुरी अञ्चले भिखारी ठाकुरस्य 'विदेशिया'। इति नामकं नाटकं प्रसिद्धम्।
(घ) संगीतकलायां प्रसिद्धाः साधका: पण्डित रामचतुर मल्लिक-पण्डित सियाराम तिवारी इत्यादयः आसन्।
(ङ) देवपूजनावसरे संस्कारोत्सवेषु च स्त्रीमि: चित्राणि निर्मीयन्ते।

2. अधोलिखित प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत-

(क) संगीतं कलासु प्रमुखं कथम्?
(ख) राज्यस्य अञ्चलेषु प्रसिद्धानां लोकनृत्यानां नामानि लिखत।
(ग) मिथिला-चित्रकलाया: परिचयं दत्त।
(घ) धार्मिकदृष्ट्या मूर्तिकलायाः किं महत्वम् ?
(ङ) बिहारस्य सांस्कृतिकं महत्त्वं वर्णयत।
कागई

उत्तर-(क) संगीतं कलाषु प्रमुखं यतः एतत एवं देवाराधनस्य पुरुषार्थं सम्प्राप्तेः प्रमुखं साधनम्।
(ख) राज्यस्य अञ्चलेषु प्रसिद्धांनां लोकनृत्यानां नामानि सन्ति-खेलडिन,डोमकच, नेटुआ, जोगीरा, चैता, गौड इत्यादयः ।

https://www.evidyarthi.in/

(ग) मिथिला क्षेत्रे देवपूजनावसरे-संस्कारोत्सवेषु च स्त्रीमिः भूमौ अल्पना, भित्ति चित्राणि च निर्मीयन्ते। इयं ही चित्रकला मिथिला-चित्रकला कथ्यते।
(घ) धार्मिक दृष्ट्या मूर्तिकलाया: अतिमहत्तवम् अस्ति। धार्मिकावसरेषु देवमूर्तयः स्थाप्यन्ते जनैः पूज्यन्ते च।
(ङ) बिहारस्य सांस्कृतिकं महत्त्वं अति गौरवमयं अस्ति। अयं सांस्कृतिकनिधिर्सम्पन्नं राज्यम्। इदं न केवलं धर्म-दर्शन ज्योतिष व्याकरणादिशास्त्राणां भूमिः अपितु संगीत-नृत्य चित्र प्रभृतीनां कलानामपि विकासस्थलम् ।

3. 'क' स्तम्भे प्रदत्तानां पदानां 'ख' स्तम्भे लिखित पदैःसह समुचित मेलर कुरुत-

क ख
झिझिया गीतम्
अल्पना नृत्यम्
क्रीडनकम् चित्रकला
भिखारी ठाकुरः मूर्तिकला
समदाओन नाट्यम्

उत्तराणि-

झिझिया-नृत्यम्
क्रीडनकम् -मूर्तिकला
समदाओन-गीतम्
अल्पना-चित्रकला
भिखारी ठाकुरः-नाट्यम्

4. अधोलिखितेषु पदेषु धातुयुक्तम् उचितं प्रत्ययं निर्दिशत-

(क) नृत्यम्-√नृत् + ल्यप् / क्यप्।
(ख) वाद्यम्-√वद् + यत् / ण्यत्
(ग) साधनम्-√साध् + घञ् / ल्युट्
(घ) भिन्नम्-√भिद् + क्त / ल्युट्
(ङ) जातम्-√जन् + घञ् / क्त

उत्तराणि

क्यप्
ण्यत्
ल्युट्
ल्युट्
क्त

5. निम्नलिखितेषु पदेषु उपसर्ग धातुं च पृथक् कृत्य समुचितप्रत्ययरूपं लिखत-

(क) संगीतम्-सम् + गैं (गी) क्त्वा / क्त
(ख) सम्प्राप्तिः- सम् + प्र + आप् – तुमुन् / क्तिन्
(ग) संस्कृतिः सम् + कृ- क्तिन् / तुमुन्
(घ) विश्रुतः-वि + श्रु यत् / क्त
(ङ) प्रस्तोतव्यम्- प्र + स्तु ल्यप् / तव्यत्
(च) प्रस्तुतम्-प्र + स्तु क्त / ल्यप्

https://www.evidyarthi.in/

उत्तराणि-
(क) सम् + गै + वत
(ख) क्तिन्
(ग) क्तिन्
(घ) क्त
(ङ) तव्यत्
(च) क्त

अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां समुचितां विभक्तिं निर्दिशत-
(क) संगीत कलासु प्रमुखम्। (षष्ठी/सप्तमी)
(ख) ‘सोहर- इति संस्कारगीतस्य भेदः। (तृतीया/षष्ठी)
(ग) नाट्यं पञ्चमों वेदः कथ्यते। (प्रथमा/द्वितीया)
(घ) संगीत संस्कृतेः अभिन्नम् अङ्गम्। (तृतीय/ष्ठी)
(ङ) कम्भकारैः निर्मिताः गजानां मूर्तयः ।(चतुर्थी/तृतीया)
उत्तराणि– (क) सप्तमी
(ख) षष्ठी
(ग) प्रथमा
(घ) षष्ठी
(ङ) तृतीया

https://www.evidyarthi.in/